

Юннатівському руху в Україні - 95!

ПЕДАГОГИ-НАТУРАЛІСТИ ХМЕЛЬНИЧЧИНИ: Микола Андрійович Зведенюк, педагог-новатор, керівник зразкового учнівського лісництва «Пліщинське», вчитель хімії Пліщинської ЗОШ І-ІІІ ст. Шепетівського району та керівник гуртків юних лісівників Хмельницького ОЕНЦУМ на базі школи

Ім'я вчителя хімії Пліщинської ЗОШ І-ІІІ ступенів Шепетівського району Миколи Андрійовича Зведенюка як педагога-новатора, публіциста, керівника учнівського лісництва, автора друкованих видань навчального й методичного змісту та ентузіаста юннатівського руху добре відоме його непересічними здобутками освітянської праці на Хмельниччині й за її межами в учительському і науково-педагогічному середовищі України. Він творчо й ефективно забезпечує формування особистості через систему навчальної, пошукової та науково-дослідницької роботи пліщинських школярів на уроках хімії та в позаурочний час на базі шкільного

учнівського лісництва, котре визнано одним з найкращих в Україні. «Від допитливого учня – до успішного науковця» – такий творчий шлях у майбутню, свідомо обрану професію, пропонує педагог-новатор своїм учням та юним лісівникам – вихованцям зразкового учнівського лісництва «Пліщинське».

Сьогодні навіть важко підрахувати скільки випускників школи обрали природничі професії та працюють у різних галузях народного господарства. Серед них – 5 молодих науковців торують свій шлях у науці.

Життєвий шлях Миколи Андрійовича склався так, що його педагогічному пошуку і 36-річній творчій праці на освітянській ниві передувала військова служба, відзначена солдатською медаллю «За воинскую доблесть», училище культури і сільськогосподарський інститут в Кам'янці-Подільському та

сумлінна 13-річна сільськогосподарська праця на колгоспній ниві, де він підірвав своє здоров'я і був змушений дослухатись до наполегливих порад лікарів та змінити професію агронома на професію вчителя. В 1986 році М.А.Зведенюк закінчив природничий факультет Тернопільського педінституту.

Сумлінної хліборобської праці, людяності, любові до рідної землі й природи і всього живого, наполегливості, витримки, прагнення пізнавати нове, здолати перешкоди і нестримно йти до омріяної мети ще в дитячі роки навчив його дід Степан Кіндратович, котрий був колгоспним полеводом і шанованим у селі господарем. Глибокі знання агрономії і аграрний досвід, набуті Миколою Андрійовичем за роки навчання в інституті й колгоспної кар'єри, стали в пригоді під час його педагогічної діяльності на посаді вчителя Пліщинської школи, на той час ще восьмирічної.

Навчаючи учнів біології та хімії, він великого значення надавав їх пошуковій та науково-дослідницькій роботі, проводячи з ними досліди по ботаніці, рослинництву, агрохімії, геології, топоніміці, лісознавству, деревознавству, лісовій типології, дендрології, навчав їх проводити фенологічні спостереження, постійно залучав до природоохоронної та природозаповідної справи.

Оскільки в Пліщинській загальноосвітній середній школі, як і в більшості сільських навчальних закладів України, що мали статус трудової політехнічної школи, функціонувала навчально-дослідна земельна ділянка, то на ній працювали учні і проводили досліди з ботаніки, передбачені програмою. Більшість площі дослідних ділянок було відведено під виробничий відділ, адже саме на ньому вирощувалася сільськогосподарська продукція, яка частково забезпечувала продуктами харчування шкільну їдальню. Тому й досліди проводилися учнями, в основному, на ділянках овочевих культур. Єдине, що могли тоді проводити школярі в природі – це фенологічні спостереження. Проте, Микола Андрійович враховував, що фенологія – не така проста наука, як здається на перший погляд. Перед проведенням цих спостережень його учні мали досконало вивчити фізико-географічну характеристику району досліджень, адже в залежності від ґрунтових відмін і рельєфу, залягання підґрунтовних вод, що утворюють свій мікроклімат формується флора та рослинність території, знати ботанічну характеристику і біологічні особливості основних видів рослин, що зростають у даній місцевості.

Дирекція школи і педагогічний колектив, враховуючи особливості природних умов, попит школярів до еколого-натуралістичної творчості, інтереси та нахили учнів до вивчення природничих дисциплін вирішили створити на землях Пліщинської сільської ради навчальну екологічну стежку. Весною 1997 року визначили маршрут стежки, а також місця, в яких мали розміститися її зупинки та станції. Не один день вчителі біології, географії, хімії провели на цих майбутніх станціях, адже для того, щоб зацікавити школярів потрібно було вибрати урочища з багатою історією, флорою, рослинністю, рельєфом, тваринним світом. Звичайно, рослинний світ України

настільки багатий, що й для фахівця визначити деякі рослини не просто, але учні повинні знати хоча б основні, найбільш поширені і вживані у побуті та народному господарстві.

Під час організації станцій траплялися і курйози. Одного разу, йдучи вивчати ґрунти, а для того потрібно було викопати ґрунтовий розріз, і розмовляючи із вчителем трудового навчання, вчитель хімії М.А.Зведенюк розповідав: «Ось це – перстач білий. Його використовують для лікування щитовидної залози і, оскільки село входить в зону ризику Хмельницької АЕС – рослинка має велике фармацевтичне значення, а це – рослина Червоного Європейського списку – відкашник осотовидний, який зростає тільки в Україні та деяких районах Польщі, ось жовтим цвітом приваблює перстач прямостоячий. Ще називають його калганом». Повільно рухаючись, вели розмову далі. І ось таке відповів тоді Миколі Андрійовичу колега «Для тебе це лікарські рослини, а для мене – трава та й трава!». Більше йому не

у потребі реалізації та вихованці еколого-гігієнічної стежки і в цьому напрямку якої входило дев'ять – таку назву дали їй

системне вивчення ґрунтів, масивів та прилеглих територій, екскурсії, уроки з екології, виробничі практики,

«Зелена аптека», що розташована в південно-західному схилі

хвилясто-горбистої місцевості. Характерними рисами території є унікальний мікроклімат який дає змогу зростати великій кількості червонокнижних, зникаючих та лікарських рослин. Урочище можна по праву назвати перлиною Малого Полісся тому, що в ньому окрім лікарських рослин зростають гриби і ягоди, воно характеризується великим різноманіттям тваринного світу. Це також унікальна рекреаційна зона. Тільки тут, у віддаленій місцевості від сіл, автомобільних і залізничних шляхів та міст, можна спокійно й ефективно відпочити, попити цілющої води з криничок, послухати спів птахів. З народних джерел юні природоохоронці дізналися, що в даній місцевості було багато таких урочищ, серед яких і «Попова пасіка», та недолугі люди винищили їх, заготовляючи дрова.

Члени шкільного еколого-краєзнавчого гуртка були тут частими гостями. Проводячи трудові десанти з прибирання території від захаращень і збираючи рослини для гербаріїв, школярі не тільки пізнавали світ, а й відкривали для себе щось нове. Жителі прилеглих сіл приходили сюди заготовити лікарську сировину, гриби, ягоди. Але один прикрий випадок підштовхнув пліщинських учнів та їх учителя до негайної роботи зі збереження цієї природної перлини. Отримавши від Миколи Андрійовича завдання – зібрати

гербарій, вони прийшли в урочище і побачили те, що їх усіх шокувало. Під високими черешнями лежали зрізані гілки. Так хтось із відвідувачів благодатного місця вирішив заготовити собі ягід на зиму. Того, хто це зробив, виявити не вдалося, але тоді ж і виникло тверде й переконливе рішення – створити заповідну територію.

Перш за все, всі гуртом опрацьовували нормативну базу й вивчали природоохоронне законодавство України. Одразу ж вихованці учнівського лісництва розпочали роботу над науковими дослідженнями за темою «Вивчення рослинності та флористичного складу урочища «Адамово Займисько» з метою створення заповідника»!! Однак, таке завдання виконати не просто. На перших порах потрібно було відшукати, визначити та вивчити рослини Червоної Книги, виміряти площу, означити межі урочища, створити картосхему.

Так як червонокнижні рослини для гербарних зразків не відбираються, то їх необхідно сфотографувати. Оскільки, в той час кольорова фотографія в нашому краї тільки почала поширюватися, довелось їм звернутися по допомогу у редакцію «Шепетівського вісника». За цей період було проведено десятки експедицій, опрацьовано томи наукової та науково-популярної літератури. Допомагав М.А. Зведенюку і його допитливим школярам ідентифікувати рослини фотокореспондент районної газети Костянтин Білозоров. І результат їх праці не забарився!

Трирічні стаціонарні дослідження дали їм змогу виготовити необхідну документацію, яка із обґрунтуванням та пропозиціями юних пліщинських природоохоронців була передана в Держуправління екобезпеки в Хмельницькій області і рішенням X сесії Хмельницької обласної ради від 29 лютого 2000 року №10 урочищу було надано статус заповідного. Роботу виконував учень 10 класу Плакса Валерій. Вона й зіграла для нього важливу роль у виборі майбутньої професії. У цьому ж році Валерій став переможцем III етапу конкурсу-захисту МАН, що дало йому змогу вступити на біологічний факультет Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки, успішно здобути обрану спеціальність і улюблену професію.

Проте, щоб презентувати наукову роботу на Всеукраїнському конкурсі-захисті МАН, потрібно було отримати рецензію, за якою довелося звернутися до науковців Київського національного університету ім. Т.Г.Шевченка.

Раніше Миколі Андрійовичу та його учням не доводилося бачити такого сумніву і здивування учених мужів: «Як? Сільський учитель разом із учнями, без втручання науковців, створили заповідне урочище?». Однак, тільки після того, як їм була представлена необхідна документація, що переконливо підтвердила непересічний здобуток сільської школи, її учнів і вчителя – повірили, визнали високорезультативною науково-дослідницьку роботу і підтримали її та юного дослідника й захисника природи з Полісся своєю науковою рецензією.

Юні природолюби та їх педагог не зупинялись на досягнутих результатах і продовжували індивідуальну та колективну науково-дослідницьку роботу,

під час проведення якої збагачувались новими знаннями, підвищували рівень власної дослідницької компетентності, виробляли професійні навички. Учні школи і вихованці еколого-краєзнавчого гуртка постійно пропагували заповідне значення свого урочища на обласних науково-практичних конференціях, конкурсах-захистах МАН та в регіональних ЗМІ.

У 1998 році Міністерство освіти України, Український державний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді оголосили конкурс «Збережемо місцеві природно-історичні святині», згідно з підсумками участі в якому Пліщинська ЗОШ I-III ст. була нагороджена Почесною грамотою організаторів конкурсу.

Працюючи на екологічній стежині під керівництвом Миколи Андрійовича, юні природолюби вивчали не тільки флору, рослинність і тваринний світ, але й історію своєї місцевості. Взявши участь у Всеукраїнському конкурсі «Мій рідний край, моя земля», вони ввійшли до складу його переможців і 12.01.1999 року отримали Грамоту Міністерства освіти України та Українського державного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді.

Проте і вчителям, і учням бракувало досвіду проведення дослідницько-експериментальної роботи та наукової підтримки. Відчувалися недоліки у володінні методикою досліджень і катастрофічно не вистачало спеціальної та науково-популярної літератури. Відтак з'явилася нагальна потреба безпосереднього зв'язку з вченими.

Так розпочалася інтенсивна робота сільського учителя-ентузіаста з налагодження зв'язків та співпраці з вищими навчальними закладами і науково-дослідницькими установами та їх фахівцями, серед яких – Національна академія наук України (д.б.н., професор Віктор Іванович Мельник та к.б.н., завідувач лабораторією медичної ботаніки Національного ботанічного саду ім. М.Гришка Надія Іванівна Джуренко), Кам'янець-Подільський національний університет ім. Івана Огієнка (д.б.н., професор Людмила Григорівна Любінська), Національний університет біотехнологій і природокористування (к.с/г.н., доцент Людмила Леонідівна Решетник і завідувач кафедри дендрології та лісової селекції, к.с/г.н., доцент Юрій Миколайович Марчук), Національний лісотехнічний університет України м. Львів (д.с/г.н., професор, директор Інституту лісового та садово-паркового господарства Степан Іванович Миклуш і д.с/г.н., професор Іван Миколайович Сопушинський), Подільський державний аграрно-технічний університет (д.с/г.н., професор кафедри садівництва і виноградарства, землеробства та ґрунтознавства Василь Іванович Овчарук).

Пліщинських школярів і юних лісівників цікавили теми з ботаніки, агрохімії, рослинництва, топоніміки, геології, лісознавства. Разом з М.А.Зведенюком вони опрацювали наукову літературу і виявили, що в їх зоні майже не вивчені деревинознавчі характеристики основних лісоутворюючих порід. Саме львівські науковці з Національного ЛТУ України запропонували виконувати дослідження на тему «Вплив умов зростання на якісні характеристики деревини клена-явора, сформованої в Шепетівському

держлісгоспі». Звичайно, про клен-явір тут чули. Але чути одне, а побачити – зовсім інше.

Розпочали, як завжди, з підбору літератури. При цьому виявилось, що однієї дендрології для них уже замало. І тут надійшла допомога від науковців. За допомогою професора НЛТУ, львів'янина, Івана Степановича Вінтоніва визначили пробні площі, вивчили лісову типологію кварталів і заклали дослідження.

Майже три довгих роки школярі наполегливо працювали за науковим завданням, адже тема була включена в науковий напрямок кафедри ботаніки, деревинознавства та недеревних ресурсів лісу Національного ЛТУ України, старанно проводили як стаціонарні, так і експедиційні дослідження, пропагуючи роботу у ЗМІ та приймаючи найактивнішу участь у різних конкурсах-захистах і науково-практичних конференціях.

Співпрацюючи з науковцями, Микола Андрійович вишукував оптимальні форми організації дитячої творчості і особливу увагу приділив створенню в школі учнівського лісництва, організація та практична діяльність якого розпочалася з 1 червня 2006 року на базі Кам'янківського лісництва ДП «Шепетівський лісгосп». З перших днів створення і до цього часу М.А.Зведенюк незмінно залишається керівником Пліщинського учнівського лісництва, яке через 9 років отримало почесне звання «Зразкове».

В 2009 році, перед виїздом юних лісівників з Пліщина у Москву на Міжнародний юніорський лісовий конкурс студентської та учнівської молоді, де вони мали представляти юних лісівників України, начальник управління кадрів Державного комітету лісового господарства України Ігор Ананійович Перетятко запропонував їм назвати учнівське лісництво «Пліщинське» – на честь їх рідного села, що усім сподобалось і така назва колективу юних лісівників прижилася і залишилась до цього часу.

Дирекція держлісгоспу під час проведення базового лісовпорядкування в 2011 році виділила юним лісівникам для догляду та навчальної праці 96 га лісу ДЛФ, а в 2014 році врахувала їх ентузіазм і успіхи у лісогосподарській справі й закріпила за їх шкільним лісництвом квартали № 22, 26, 27 Пліщинського лісництва загальною площею 200 га. Такий серйозний та виважений підхід до працюючих дітей був зумовлений довір'ям до них і їх учителя з боку професійних лісівників, глибоким взаєморозумінням та тривалою співпрацею місцевих педагогів і лісівників, спрямованою на удосконалення організаційних засад ефективної виробничої, лісогосподарської та іншої діяльності учнівських лісництв, формування екологічної культури особистості на основі суспільної та індивідуальної свідомості.

Сьогодні за учнівським лісництвом закріплено 200 га лісових культур, заповідне урочище «Адамове Займисько» площею 7 га, шкільний дендропарк (2,5 га), а у п'яти його ланках, сформованих із учнів 5-11 класів, навчається й працює більше 60 юних лісівників. Території, закріплені за учнівським лісництвом, розміщені в зоні Шепетівського Полісся. В основі цього округу лежить Шепетівський тектонічний блок, який займає найпівнічнішу частину

області і відзначається найменшими абсолютними висотами поверхні. Середні абсолютні висоти його коливаються в межах 220-240 м. н. р. м. Район функціонування Пліщинського учнівського лісництва характеризується лісовою, лучностеповою, лучною і болотною рослинністю.

Землі ДЛФ ДП «Шепетівське лісове господарство» характеризуються великою строкатістю флори та рослинності, що забезпечує хороші умови для роботи та навчання вихованців учнівського лісництва «Пліщинське», котре давно стало опорною базою для виконання пошукової та науково-дослідницької роботи юних лісівників шкіл району, зразком організації і проведення цього напрямку педагогічної, індивідуальної й колективної дитячої еколого-натуралістичної творчості та праці для навчальних закладів області.

Це учнівське лісництво – унікальне у своїй діяльності, а його юні лісівники – постійні активні учасники природничо-краєзнавчих науково-практичних конференцій та неодноразові переможці профільних обласних, Всеукраїнських і міжнародних конкурсів.

Село Пліщин – рідне село М.А.Зведенюка, яке має власні традиції і перспективи у науковій діяльності. Мабуть, немає в Україні багато таких сіл, де б за кілька десятиліть сільські вчителі вивчили й виховали для вітчизняної науки майбутніх вісім вчених, причому, четверо з них – доктори наук. На високому науковому рівні тут проводилася пошукова і науково-дослідницька робота школярів. Відрадно й те, що сучасна сільська школа не порушила давніх традицій і двоє її випускників, уже в незалежній Україні, отримали вчений ступінь кандидатів сільськогосподарських наук, сьогодні один випускник – працює старшим науковим співробітником Національного природного парку «Мале Полісся», ще двоє – навчаються в аспірантурі.

Микола Андрійович, як вчитель хімії та керівник учнівського лісництва, прагне не тільки розширювати тематику науково-дослідницьких робіт, а й вселяти в юних лісівників надію на успіх, у процесі проведення профорієнтаційної роботи намагається допомогти їм визначити для себе майбутню спеціальність, переконує своїх вихованців, що важливо на початковому етапі повірити в себе і свої сили, переконатись у правильності обраного шляху та наполегливо йти до омріяної мети. Йому часто вдається здійснювати задумане.

Перші в Шепетівському районі грамоти переможців обласного етапу конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт Малої академії наук України отримали пліщинські школярі – вихованці учнівського лісництва Тетяна Зведенюк та Валерій Плакса. Перший Диплом переможця з Республіканської науково-практичної конференції привезла з Києва у рідну школу Тетяна Зведенюк, тоді ще учениця 10 класу, а в 11 класі їй уже не було рівних на II-й обласній дитячій науково-практичній конференції в Хмельницькому ОЕНЦУМ.

Разом з групою науковців і авторитетних педагогів, детально розпитуючи про проведені досліді і прискіпливо оцінюючи знання й отримані результати 7-річної дослідницько-експериментальної роботи юної пліщинської

лісівнички, голова журі – відомий подільський аграрій і науковець Віктор Станіславович Радомський захоплювався рівнем і якістю її виконання, а наостанок заявив учасникам конференції «Так це ж рівень хорошої студентської дипломної роботи аграрного університету, яка заслуговує оцінки не нижче «четвірки» з плюсом!». То був осінній Тетянин день, який добре запам'ятався їй та її учителю, членам журі і дирекції та педколективу Хмельницького ОЕНЦУМ!

Сьогодні Тетяна Борисівна Зведенюк та Валерій Миколайович Плакса уже

кандидати наук, які наполегливо працюють на благо вітчизняної науки та народного господарства і продовжують здобувати наступні наукові ступені.

У 2005 році учень 11 класу Пліщинської ЗОШ І-ІІІ ст. Вадим Рябов був запрошений для участі у Всеукраїнському біологічному симпозіумі молодих учених, аспірантів, студентів ВНЗ та учнів-старшокласників

«Сучасний стан біологічної науки: досягнення, проблеми і перспективи розвитку».

Презентуючи роботу на тему «Вплив умов зростання на якісні характеристики деревини клена-явора, сформованої в державному підприємстві «Шепетівське лісове господарство», він зумів зацікавити результатами своєї роботи вчених Національної академії наук України.

Дослідження, виконані одинадцятикласником Вадимом Рябовим під керівництвом Миколи Андрійовича Зведенюка, були визнані науковцями одними із самих змістовних, актуальних і результативних, а юний доповідач із Пліщина – нагороджений Грамотою Національної академії наук України, яку урочисто вручив йому у фіналі симпозіуму Герой України, двічі Герой Соціалістичної Праці, Президент Національної академії наук України, академік Борис Євгенович Патон.

Згодом, ця учнівська робота принесла користь не тільки вченим, а й виробництву, бо з метою збереження генофонду цінних особин, директором ДП «Шепетівський лісгосп» Володимиром Михайловичем Сасюком було видано відповідне розпорядження про забезпечення охорони окремих дерев клена-явора з декоративною деревиною

(розпорядження від 03.01.2005 р. № 2). У 2006 році під час проведення III етапу конкурсу-захисту МАН України робота Вадима Рябова була відзначена Дипломом II ступеня.

Досконало вивчивши роботу і ознайомившись зі здобутками юннатів, вникнувши у шкільні проблеми й побажання юних лісівників, назустріч школярам та їх педагогам пішло керівництво ДП «Шепетівський лісгосп» і саме тоді наказом директора підприємства від 1 червня 2006 року № 123 на базі Кам'янківського лісництва було створене Пліщинське учнівське лісництво, що дало змогу ще більше наблизити учнів школи до виробничих процесів та краще вивчити проблеми лісового господарства краю.

В роботу лісництва включились 35 учнів VI – XI класів, які проводили дослідження в галузі лісового господарства, а на території Романівського лісництва ними були віднайдені особини клена-явора із аномальною будовою деревини, яка високо цінується на світовому ринку. При цьому, були відібрані взірці, проведені необхідні дослідження фізико-механічних властивостей та фенологічні спостереження. Вихованцями учнівського лісництва було розмножено цінні особини клена-явора способами щеплення і живцювання.

У 2007 році учень 10 класу Пліщинської ЗОШ I-III ст. Олександр Мнюх, презентуючи роботу на тему «Біоекологічні характеристики клена-явора форми «пташине око», сформованого на землях ДП «Шепетівське лісове господарство» на Міжнародному Конгресі «Живи, Земле!», виборов перше місце серед 27 респондентів і був нагороджений Дипломом I ступеня. Виконана науково-дослідницька робота стала визначальною у виборі ним майбутньої спеціальності. Закінчивши у Львові Національний лісотехнічний університет України, Олександр Мнюх став працювати на посаді старшого наукового співробітника НПП «Мале Полісся» і одночасно готує до захисту кандидатську дисертацію.

Вагомі успіхи, які здобувало учнівське лісництво під керівництвом М.А.Зведенюка, окрилювали юних лісгосподарів і вони працювали ще інтенсивніше. Пожвавилась пошуково-дослідницька та наукова робота, а при безпосередній участі науковців розширювалася тематика дослідів. Випускники школи ставали студентами лісгосподарських вузів, а юні лісівники розширювали кордони співпраці. Врожайним для юних дослідників був 2009 рік. Взявши участь у Всеукраїнському конкурсі наукових робіт в галузі лісового господарства, котрий проводило Державне агентство лісових ресурсів України, вони виграли його і вибороли право на участь у VI Московському Міжнародному юніорському лісовому конкурсі.

На конкурс, де були представлені 20 робіт із різних держав світу, відрядили випускника школи Олександра Мнюха та десятикласницю Оксану Пісну. Делегація України презентувала роботу на тему «Біоекологічні особливості і якісні характеристики клена-явора форми «пташине око», сформованого на кордоні ареалу в Україні». Нелегко було боротися сільським школярам із студентами університетів Кореї, Куби, Японії, Аргентини, Німеччини, Китаю та інших розвинутих держав світу. Проте, юним пліщинським лісівникам вдалося гідно презентувати на цьому конкурсі

Україну, адже вони отримали і Дипломи лауреатів, і вибороли III призове місце.

Після їх повернення з Міжнародного конкурсу переможцями, в координаційної ради учнівського лісництва виникло бажання розширити науково-дослідницьку базу для навчання, розвитку і становлення юних лісівників. Так, за ініціативою їх незмінного керівника та за сприяння директора ДП «Шепетівський лісгосп», Відмінника лісового господарства України Володимира Михайловича Сасюка, під керівництвом лісного Кам'янківського лісництва, Відмінника лісового господарства Юрія Володимировича Мартинюка та його помічника Михайла Вікторовича Савчука, було закладено дендропарк площею 2,5 га на території колишнього панського саду.

В шкільному дендропарку зростає тепер близько 1500 дерев та кущів 90 видів. Більшість із них це ендемічні та реліктові рослини. Дендропарк знаходиться в процесі становлення, проте до його складу входять ділянки голонасінних, плодового саду, липова та акацієва алеї, кам'яниста гірка, колекційна ділянка, на якій зростають клени-явори 15 видів, також створено селекційну ділянку. Із голонасінних на території дендропарку можна побачити гінкго дволопатево, коніку, сосну кедрову сибірську, ялицю білу, різні види туй та ялівців тощо.

Посадковий матеріал завозився Миколою Андрійовичем з різних куточків України та світу. Так, гінкго дволопатево, конікою та деякими іншими саджанцями дендропарк забезпечило ДП «Волинський лісовий селекційно-насінневий центр», що розташоване в селі Гаразджа Луцького району (дир. Тетяна Леонідівна Неводнічек), різні види жасмину, катальпу дрібноквіткову завезли з ботанічного саду Хмельницького національного університету, саджанцями кленів-яворів учнівське лісництво спонсорували вчені Національного природного парку «Софіївка», а сосна кедрова сибірська – подарунок їх учнівському лісництву Ханті-Мансійських лісівників. Завезена вона звідти юними лісівниками і висаджена як пам'ять про X Міжнародний ювілейний лісівничий конкурс.

Зростає в дендропарку і ялиця біла (гребінчаста смерека) – (*Abies alba rectinata*), яку важко зустріти на Шепетівщині. Названа вона так через білуватий нижній бік хвої. Поширена в Європі і Карпатах. Тіньовитривала порода, вимоглива до ґрунту і вологості атмосфери. Ялиця біла – одна з цільових деревних порід України. Її велике господарське значення визначається тим, що деревина широко використовується в будівництві, хімічній, паперовій, меблевій промисловості, дуже цінний підгін. Ялицева олія – важлива сировина для виробництва синтетичної медичної камфори. Олію ялиці використовують для лікування ангіни, кашлю, грипу, бронхіту, запалення легень, пародонтозу і захворювань ротової порожнини, зубного болю, стенокардії, радикуліту, міозиту та ін.

З листяних порід, за якими доглядають юні лісівники, в дендропарку зростає евкомія в'язолиста (*Eucommia ultoides* Oliv), родина якої представлена одним видом, а відома вона китайцям понад 5000 років як

лікарська рослина, що лікує хвороби серця, печінки, обміну речовин, має також тонізуючу здатність. Інша її назва цзи-лянь (шовкові нитки), що відображає наявність гутаперчі в листках.

М.А. Зведенюк навчив своїх юних екскурсоводів зі знанням справи охарактеризовувати флору та рослинність шкільного дендропарку, де вони з великим задоволенням проводять для всіх бажаючих екскурсію і кожен зможе тут побачити та ознайомитися із різноманіттям рослин, що завезені й зростають на одній із станцій екологічної стежини.

Для покращення вигляду території дендропарку, юні лісівники, за допомогою керівників базового лісогосподарського підприємства, заклали тут ще й розарій та розмістили агітаційні щити і аншлаги, альтанки, побудували арку, поставили лавки для відпочинку.

Дендропарк повністю огорожений. Наочна агітація, розміщена в ньому, сприяє залученню до роботи в учнівському лісництві молодших школярів.

В плані роботи учнівського лісництва – організаційна робота, виробнича, навчальна діяльність, науково-дослідницька, виховна, культурно-масова робота, відпочинок. Його вихованці вивчають основи ведення лісового господарства, дендрологію, деревинознавство, лісову типологію, фітопатологію, ентомологію, лісонасінну справу, знайомляться з особливостями ведення лісового господарства в інших регіонах нашої держави та світу.

Під керівництвом Миколи Андрійовича юні лісівники садять ліс, доглядають за насадженнями, прибирають ліс від захаращень, озеленюють береги водойм, вивчають фізико-географічні умови району дослідження, ґрунти, рослинність та флору, тваринний світ, розселюють мурашники, виготовляють годівнички та шпаківні. Постійно, уже багато років поспіль, проводять фенологічні спостереження.

Вивчають вони й інноваційні технології ведення лісового господарства. Так, на базі учнівського лісництва впроваджено у виробництво вирощування сіянців із закритою кореневою системою, вивчені і застосовуються на практиці різні види щеплень. Ознайомлюються також школярі і з недеревними ресурсами лісу.

Важливою базою для проведення дослідницької роботи залишається заповідне урочище «Адамові Займисько», оскільки на його території зростають дуже цінні й рідкісні види трав'янистих і дерев'янистих рослин, догляд та охорону яких здійснюють пліщинські школярі.

За допомогою науковців юним дослідникам вдалося досконало вивчити біоекологічні особливості перстача білого, первоцвіту весняного, дзвоників персиколистих, анемони жовтецевої та цілого ряду трав'янистих рослин.

Однією із унікальних рослин, що зростають у заповідному урочищі, є відкашник осотовидний (*Carlina cirsioides* Klok.) – рослина, що належить до малопольсько-люблінсько-волиноподільсько-придніпровських ендеміків (Б.В.Заверуха, 1985; Червона книга України, 2003) і занесена до Червоної книги України як вразливий вид, а також до Європейського Червоного списку. Ареал виду займає частину Польщі та України. В Україні поширений на

Поділлі та в північній частині Полісся. За підтвердженням учених (В.І.Мельник, 2010), в Хмельницькій області «Адамове Займисько» – єдина територія зростання цієї рослини. Вид відноситься до ксерофітів, проте є також відомості про його зростання у більш вологих умовах (Червона книга України, 2009, Б.В. Заверуха, 1981, 1985).

З метою забезпечення належної охорони виду, необхідно здійснити інвентаризацію локальних популяцій в межах природного ареалу, дослідити його стан, а також еколого-ценотичні умови місцезростань. Такі дослідження особливо важливі на недостатньо вивчених, з позиції фітосозології, територіях, до яких належить і Мале Полісся. Характерними рисами місцевих природних умов є рівнинність території, незначне коливання відносних висот, велике поширення пісків, слабоврізані річки. Тому юні лісівники зі своїм керівником вирішили вивчити тему «Відкасник осотовидний (*Carlina cirsioides* Klok.) – рідкісний вид флори Європи».

Опрацювавши літературу, вони виявили, що рослинність східної частини Малого Полісся вивчена лише фрагментарно. Багато праць по вивченню цього питання присвятили А. Барбарич, Є. Брадїс, Ю. Шеляг-Сосонко, Т. Андрієнко, Я. Дідух, П. Плюта., Л. Юглічек та ін. Перші особини виду були виявлені в Чернігівській, Тернопільській та Вінницькій областях. Справжня *C. cirsioides* (Klok.) зростає тільки в Карпатах і Прикарпатті. Широку характеристику наведено у статтях М. В. Клокова (1954) і визначнику рослин УРСР (1950,360с.) М.В. Клоков (1962) характеризує рослину, даючи їй назву страхополох. Рослина із поодинокими стеблами 5-55 см заввишки, прямостоячими, простими, клочкувато-паутинистими, до цвітіння тонкоповстистими. Листки зібрані в прикореневу розетку та розміщені по стеблу, світло-зелені, жорсткуваті, черешкові. Суцвіття – кошик, близько 9- 13 см у діаметрі. Сім'янки довгасті – до 3,8-6 мм завдовжки, 1,5-2 мм завширшки, темно – сірі, густоволосисті. Зростає у розріджених лісах, на сухих луках і степових схилах, а в Південній частині Полісся, в Західному і Правобережному Лісостепу – спорадично. Проте, на відміну від наукових даних, школярі виявили, що рослини відкасника осотовидного в їхньому урочищі суттєво різнилися, вони були вищими на 40-45 см., а кошик досягав до 15 см в діаметрі. Окрім того, в урочищі для цього виду був подовжений вегетаційний період. Вивчивши біоекологічні особливості цієї рослини під керівництвом Миколи Андрійовича, учениці Юлії Румак вдалося не тільки розмножити її вперше в Європі в культурі насінним способом і створити цілу плантацію, а й, провівши дослідження на БАР, на базі лабораторії медичної ботаніки НАН України, виявити в ній інсулін (Н.І.Джуренко).

Методика вирощування та живий матеріал були передані в НАН України д.б.н. В. І. Мельнику і під його пильним наглядом рослини прекрасно прижилися і розмножуються в Національному ботанічному саду ім. М. Гришка, а Юлія Румак пов'язала свою подальшу долю із рослинництвом і успішно захистила магістерську роботу в Національному університеті біотехнологій і природокористування (м. Київ).

Вихованка учнівського лісництва Оксана Пісна, яка мріяла про навчання в Національному ЛТУ, вирішила досконало вивчити тему «Біоекологічні особливості різноманіття клена-явора в ботанічних садах та парках України». Будучи лісничим учнівського лісництва, вона протягом трьох років працювала над обраною темою, дослідницький матеріал для якої відбирався по території правобережної України: в Карпатах, Кам'янець-Подільському ботанічному саду та дендропарку, Національному природному парку «Софіївка» і, звичайно, на території лісгоспів Хмельниччини. Виконання науково-дослідницької роботи допомогло Оксані остаточно визначитися з майбутньою професією і тепер вона, закінчивши НЛТУ України по спеціальності «лісове господарство», працює за обраною спеціальністю.

З цікавістю юні лісівники виконували науково-дослідницьку роботу на тему «Дендрологічні шкали дуба звичайного, сформованого в басейні річки Прип'ять». Коли ж високу результативність дослідницьких робіт учнівського лісництва помітили науковці, то доктор сільськогосподарських наук, професор І.М. Сопушинський запропонував юним лісівникам провести під його керівництвом дослідження на теми «Біоекологічні особливості сосни звичайної, сформованої на території Малополіської низовини» та «Біоекологічні особливості дуба звичайного, сформованого в басейні річки Прип'ять», попередньо погодивши тематику на засіданні кафедри.

Визначивши пробні площі, склавши план і підібравши літературу, юні дослідники приступили до роботи, де головними виконавцями стали Максим Роговський та Олег Мнюх. І хоч Максим не був учнем Пліщинської ЗОШ І-ІІІ ст. і виконувати цю роботу йому було непросто, він день за днем долав відстані й примхи погоди і під керівництвом М.А.Зведенюка наполегливо проводив дослідження, працював над досягненням намічених результатів. Поряд з цим – участь у конкурсах, науково-практичних конференціях, конкурсах-захистах МАН, пропаганда в ЗМІ.

У 2013 році, після перемоги в ІІІ етапі конкурсу-захисту МАН, керівники дослідницької роботи і Максим вирішили спробувати вибороти право взяти участь у Х Міжнародному ювілейному лісовому юніорському конкурсі, що мав проходити у Москві та Ханті-Мансійську. Для початку прийняли участь у конкурсі наукових робіт учнівських лісництв, котрий проводило Державне агентство лісових ресурсів України.

Отримавши абсолютну перемогу серед 28 респондентів у Києві, розпочали підготовку до участі у фіналі цього міжнародного форуму. З великим розумінням віднеслися до цієї підготовки як в Держагентстві лісових ресурсів, так і в обласному управлінні лісового та мисливського господарства. Суттєву практичну допомогу надала головний спеціаліст відділу науки і зв'язків з громадськістю Держагентства Ольга Олексіївна Клименко. Безпосередню участь у цій справі приймали головний лісничий облуправління ЛМГ Володимир Михайлович Хоптинець і заступник голови Товариства лісівників Хмельниччини Петро Андрійович Дідик, директор ДП «Шепетівське лісове господарство» Володимир Михайлович Сасюк та головний лісничий Олександр Васильович Заблоцький, які забезпечували

всебічну підтримку під час підготовки команди до поїздки. І ось юні лісівники зі своїм наставником з села Пліщин, представляють Україну у Москві, де з приємністю зустрілися з білорусами, таджиками, німцями, японцями – з друзями, з якими вони познайомилися ще під час проведення VI Міжнародного юніорського лісового конкурсу.

Як давніх знайомих, їх радо зустріли Голова Номінаційного комітету, академік РАСГН Анатолій Іванович Писаренко, заступник голови, академік Сергій Анатолійович Родін та директор Управління лісів і геодезії Польщі Януш Давидзюк, академік РАСГН Катерина Григорівна Мозолевська і професор бразильського університету з Сан-Пауло Естравіз Луїс та ще дев'ять членів журі з різних куточків світу. В конкурсі приймали участь делегації з 29 держав світу, які представили на суд учасників конкурсу та Номінаційного комітету 35 науково-дослідницьких робіт. Школяр-українець зі своїм керівником добре розуміли всю відповідальність за довірену їм справу, адже презентували свою роботу п'ятнадцятими після студентів з університетів Малайзії та Куби.

Досліджуваною темою зацікавилися росіяни, японці і, особливо, поляки, від яких після презентації Максиму Роговському та його керівнику надійшла велика кількість запитань та пропозицій. Тоді їм довелося не тільки пояснити результати досліджень на науковому рівні, а й давати відповіді на запитання, що навіть не стосувалися теми конкурсної роботи. Конкурсанти з Польщі зацікавилися екотипами сосни звичайної, які переважають у нашій місцевості, адже зона Малого Полісся від Рави-Руської переходить на територію Польщі (Хелмська височина). Цікавим для дискусії було й те, що, наприклад, якраз у цій зоні переважає волинський екотип сосни.

Похвалюватися команді довелося добряче, адже засідання номінаційного комітету у фіналі конкурсу для пліщинських юних лісівників фактично стало оцінюванням не лише рівня української команди, а й було для них підведенням на міжнародному рівні підсумків їх майже трирічної науково-дослідницької діяльності.

Однак, фінал для них і України став успішний, бо на цьому солідному заході їх конкурсна робота за рівнем виконання, досягнутих результатів і актуальності теми з деревинознавства була представлена лише одна, а вони гідно презентували Шепетівщину, Хмельниччину, державу і на високому міжнародному рівні в урочистій обстановці отримали Диплом Лауреата та вибороли почесне призове III місце.

Закінчивши школу, вихованець учнівського лісництва Максим Роговський вступив на лісогосподарський факультет Національного ЛТУ. Здобувши спеціальність інженера лісового господарства, він працює майстром лісу в ДП «Шепетівський лісгосп» і успішно продовжує наукові дослідження розпочаті ще в учнівському лісництві.

Однак, все те, що розпочалося раніше, – повинно закінчитися, а розпочата робота – продовжуватися. Основні зусилля юних лісівників школи М.А.Зведенюк направив на упорядкування заповідного урочища та шкільного дендропарку, який постійно доповнюється рідкісними для даної місцевості

деревними та кущовими видами рослин. У ньому вони проводять догляд за насадженнями, скошування трави, прибирання території від захаращень. Їх шкільний дендропарк став природною лабораторією для проведення спостережень та досліджень.

Влітку 2014 року команду юних пліщинських лісівників було направлено у старовинний Луцьк для участі у VIII Всеукраїнському зльоті учнівських лісництв загальноосвітніх і позашкільних навчальних закладів. Радості юних лісівників школи, а особливо Олега Мнюха та Наталії Семенюк, яким довірили представляти Хмельниччину, не було меж, адже вони завжди охочі й готові відвідати такі високі зібрання з метою презентації власних здобутків і побачити, повчитися, набратися досвіду в інших та запровадити його у власній діяльності.

Робота Зльоту розпочалася із наочної презентації діяльності учнівських лісництв. Аналізуючи презентації лісництв інших областей, юні пліщинські лісівники М.А.Зведенюка зробили для себе висновки, що працюють вони не гірше від інших і можуть за себе постояти.

Другим етапом був етап живої презентації, під час якої вони постаралися не покрасуватися на сцені, а показати свою реальну практичну роботу. Третій етап – захист науково-дослідницьких робіт, під час якого Наталія Семенюк презентувала роботу на тему «Декоративна текстура деревини ясена звичайного форми «хвилясто-завилькуватий»». Журі високо оцінило рівень досліджень, підготовки і захисту роботи та знання юної дослідниці з Пліщина і присудили їй перше місце.

Відповідно до підсумків Зльоту, команда Пліщинського учнівського лісництва стала його переможцем, виборола Гран-Прі і почесне право приймати у себе в школі та в інших закладах освіти і лісгоспах Хмельниччини IX Всеукраїнський зліт учнівських лісництв загальноосвітніх і позашкільних навчальних закладів.

Після успіху на цьому Зльоті, Товариство лісівників Хмельниччини запропонувало юним лісівникам Пліщинської ЗОШ I-III ст. взяти участь у конкурсі на краще учнівське лісництво, який проводився Товариством лісівників України. Участь була результативною, бо, як і в 2012 році, вони знову посіли на цьому конкурсі почесне II місце, поступившись лише команді юних лісівників із Сумської області. В наступному році на цьому ж конкурсі вихованці Миколи Андрійовича вибороли I місце.

Перемоги в конкурсах для учнівського лісництва «Пліщинське» та юних лісівників є заслуженими нагородами за непересічні знання і здобутки, але працюють вони не заради відзнак. Найголовнішим у своїй діяльності, поряд з навчанням і науково-дослідницькою роботою, пліщинські школярі вважають виробничу й профорієнтаційну роботу та лісгосподарські заходи по відтворенню і охороні лісових багатств. Вони пишаються тим, що Пліщинське учнівське лісництво – єдине в Україні, яке створило і має своє заповідне урочище, а гордістю школи, села й Шепетівщини став їх шкільний дендропарк.

За останні 10 років юними лісівниками було висаджено 63,5 га лісу, а за весь період ця площа збільшується в рази. Щорічно вони прибирають ліс від захарашень на площі не менше 10 га. По обидва боки, протяжністю 9 км, обсадили вербовими живцями береги річки Очеретянка. Вже давно стало традицією виготовлення школярами шпаківень та годівничок для птахів і їх підгодівля, розселення мурашників.

У галузі лісового господарства на різних посадах працюють 29 колишніх вихованців учнівського лісництва. Серед них: лісники, майстри лісу, інженери лісових культур, помічники лісничих, лісничі.

Шкільне лісництво стало кузнею молодих науковців. Так, випускники школи XXI століття Валерій Миколайович Плакса та Тетяна Борисівна Зведенюк захистили дисертаційні роботи і отримали звання кандидатів с/г наук, Максим Сергійович Ткачук закінчив навчання в аспірантурі Національного університету біотехнологій і природокористування й тепер готує до захисту дисертацію, Олександр Мнюх - працює старшим науковим співробітником НПП «Мале Полісся», виконуючи дисертаційну роботу по дослідженню вільхи чорної, сформованої в зоні Малевого Полісся, під керівництвом д.с/г.н., професора І.М.Сопушинського.

Сьогодні 5 пліщинських випускників зі школи М.А. Зведенюка навчаються у лісівничих закладах вищої освіти, а ще двоє планують вступити до Національного ЛТУ України у м. Львові.

Для покращення підготовки юних друзів лісу і профорієнтаційної роботи в школі, керівнику учнівського лісництва вдалося за допомогою лісівників оформити клас учнівського лісництва та істотно покращити матеріально-технічну базу самої школи.

Звичайно, що простій сільській школі було б важко досягнути таких результатів без допомоги шефів-лісівників, з якими Микола Андрійович вміло налагодив і підтримує тісні ділові й дружні стосунки, відчуваючи взаєморозуміння і постійну підтримку керівництва Хмельницького обласного управління лісового та мисливського господарства і Товариства лісівників Хмельницької області. Безпосередню участь у роботі учнівського лісництва приймають директор ДП «Шепетівське лісове господарство», Відмінник лісового господарства Сасюк Володимир Михайлович і головний лісничий Заблоцький Олександр Васильович, лісничі Пліщинського та Кам'янківського лісництв Савчук Михайло Вікторович і Відмінник лісового господарства Мартинюк Юрій Володимирович, інженер лісових культур Анна Олександрівна Кирильчук.

Незважаючи на завантаженість виробничими справами, вони завжди знаходять час не тільки на практичну допомогу юним лісівникам, а й на лекційну форму роботи, знайомлячи дітей з основами дендрології, лісівництва, захисту лісу та інноваційними технологіями. Під час проведення занять доносять до них не тільки загальновідомі характеристики про ту чи іншу деревну, або кущову породу, а й наводять цікаві факти з міфології та топоніміки. Таким чином, навчальні заняття з цих предметів стають дуже цікавими для дітей. Посильну допомогу у цій справі надають їм і науковці Національної академії наук та ряду вузів України. В 2015 році юним лісівникам з їх керівником вдалося поповнити дендропак саджанцями ялиці одноколірної, ялини колючої та ялини звичайної.

Миколу Андрійовича та його здобутки праці, як вчителя, ще з 90-х років помітили освітянські очільники і не забарилися для нього, так звані серед вчителів, подарунки на все життя – грамоти та дипломи. Свою першу Почесну грамоту Хмельницького обласного управління народної освіти він отримав у квітні 1990 року з формулюванням «за активну участь в організації обласної виставки кращих робіт трудових об'єднань школярів, гуртків юннатів, юнацьких секцій Товариства охорони природи за 1989 рік». За 35 роки педагогічної кар'єри він нагороджувався 56 разів дипломами, грамотами, подяками різного рівня, його портрет був занесений на районну Дошку пошани та Дошку пошани районного відділу освіти, а ще – занесли у Книгу пошани Шепетівської районної ради.

В 2016 році Микола Андрійович Зведенюк нагороджений Грамотою Верховної ради України, за заслуги перед українським народом. У 2006 році він був нагороджений районною премією ім. Миколи Островського, а у 2014 році – висовували його на здобуття премії ім. Миколи Дарманського. Протягом 13 років отримував, хоч і невеликі, але ще й грошові премії. Все це його нагороди, лише як вчителя. Крім цього, понад 80 нагород отримали гуртківці М.А. Зведенюка.

У вересні 2015 року, разом з окремими навчальними закладами і лісгоспами області, Пліщинське учнівське лісництво достойно прийняло ІХ Всеукраїнський зліт юних лісівників на базі своєї школи, стало переможцем Зльоту й отримало ряд заслужених нагород, почесне звання «Зразкове

учнівське лісництво» і право представляти Хмельниччину на наступному X Зльоті в Черкаській області.

Сьогодні непересічний досвід новаторської педагогічної праці сільського вчителя, педагога-натураліста й ентузіаста юннатівської роботи з школярами і співпраці з лісівниками та науковцями задля розвитку дитячого дослідництва, навчання й виховання майбутніх науковців та господарів лісів рідного краю, став надбанням педагогів України і до нього їздять вчитися колеги з різних куточків нашого краю.

Педагогічна творчість Миколи Андрійовича Зведенюка і науково-дослідницька діяльність його учнів та гуртківців неодноразово ставали об'єктом для вивчення передового

педагогічного досвіду методичною службою загальноосвітньої, позашкільної і післядипломної педагогічної освіти, публікацій і пропагування в педагогічній пресі та електронних ЗМІ.

Микола Андрійович не лише навчає вихованців учнівського лісництва, надає консультації керівникам творчих учнівських об'єднань та гуртків «Юних лісівників», а й постійно навчається сам. Він є автором науково-популярних видань: «Живі смарагди Шепетівщини» (2016), «Ліси Хмельниччини» (2017), навчально-методичного посібника «Юні лісівники – майбутні господарі лісів Батьківщини» (Київ–Хмельницький, 2019), членом редколегії і автором тематичних матеріалів видання «Енциклопедія лісового господарства Хмельниччини», статей: «Ростимо зміну висококваліфікованих фахівців лісового господарства» (Київ, 2016), «Формування наукового світогляду учнів через систему позакласної та позашкільної роботи учнівського лісництва загальноосвітньої школи» (Черкаси, 2016), «Учнівське лісництво Шепетівщини – школа юних охоронців лісу та кузня майбутніх лісогосподарських кадрів рідного краю» (Київ, 2017).

Незважаючи на вагомі успіхи у діяльності учнівського лісництва, його керівник і вихованці не думають зупинятися на досягнутому. Оскільки шкільний дендропарк є рекреаційною зоною для села, керівнику учнівського лісництва та його вихованцям вдалося залучити приватних підприємців і керівництво села до розширення площі дендропарку. Підготовлено тригектарну площу, проведено підготовку ґрунту, частково заліснено територію, на якій висаджено більше 300 кущів самшиту вічнозеленого, 40 кущів барбарису, більше 200 саджанців туї східної, закладено і заліснено дві

альпійських гірки, висаджено травянисті рослини. У перспективі намічено розширення території шкільного дендропарку на всю площу урочища «Панський сад» і додатково окультурити й заліснити майже 5 га площі.

Юні лісівники зразкового учнівського лісництва Пліщинської ЗОШ І-ІІІ ст. є і будуть гідною зміною своїм трудолюбивим попередникам, які зможуть ефективно розвивати лісогосподарський комплекс рідного краю та незалежної України, а їх керівник М.А.Зведенюк та його дітище - учнівське лісництво «Пліщинське» ще довго служитимуть зразком для інших.

Професійне кредо педагога-новатора, ентузіаста юннатівської справи Миколи Андрійовича Зведенюка - **«Від учня школи, до кандидата наук»**.

За матеріалами Хмельницького ОЕНЦУМ.

Декоративна доріжка та розарій шкільного дендропарку села Пліщин.

Делегація України на VI Міжнародному юніорському лісовому конкурсі.

X Міжнародний юніорський лісовий конкурс у РФ. Делегація України з членом журі, директором Департаменту лісів і геодезії Польщі Яношем Давидзюком.

Делегація освітян і лісівників Хмельниччини на Першій Всеукраїнській конференції «Відтворимо ліси разом» у НЕНЦ.

На Всеукраїнському зльоті юних лісівників у Черкасах.

Презентація в Чернігівській обласній СЮН навчально-методичного посібника «Юні лісівники – майбутні господарі лісів Батьківщини».

На Всеукраїнській конференції «Відтворимо ліси разом» в НЕНЦ.

Доповнення ділянки голонасінних шкільного дендропарку.

Збір плодів і насіння декоративних дерев та кущів у шкільному дендропарку.

Вивчення відкасника осотовидного (*Carlina cirsioides* Klok.) – рідкісного виду флори Європи в заповідному урочищі «Адамове займисько».

З київським професором, керівником учнівських науково-дослідницьких робіт В.І.Мельником у заповідному урочищі «Адамове займисько».

Заняття гуртка «Юні лісівники» проводить директор ДП «Шепетівський лісгосп» В.М.Сасюк.

Юні пліщинські лісівники з науковцями В.І.Мельником та С.І.Миклушом після закладки пам'ятної алеї поряд зі школою.

Інформаційні щити (аншлаги) ділянки голонасінних шкільного дендропарку.